

Βιβλιοπαρουσίασις

Russo Lucio

Πρὸς τὴ Ἡ Κλασικὴ Παιδεία

Συνηγορία ἑνὸς μὴ κλασικιστῆ

Ἐκδόσεις «Δίαυλος», Ἀθήνα, Ὀκτώβριος 2019.

Μετάφραση Κούλα Καφετζῆ-Κυριακίδου.

Σελίδες 256 (14 x 21 ἐκ.).

Τὸ ἐρώτημα γιὰ τὴν ἀναγκαιότητα τῆς κλασικῆς παιδείας διαρκῶς στὸ προσκήνιο*

Ἡ κλασικὴ παιδεία, ὅπως ἀποκαλεῖται ἡ παιδεία ποῦ ἐδράζεται στὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ καὶ τὴ λατινικὴ συγγραφικὴ καὶ ἐν γένει πολιτισμικὴ παράδοση, ἀποτέλεσε σχεδὸν διαχρονικὰ τὴ βάση τῶν ἐκπαιδευτικῶν συστημάτων πολλῶν κρατῶν, ἀλλὰ καὶ μία δεξαμενὴ πνευματικοῦ καὶ καλλιτεχνικοῦ πλοῦτου. **Σ**υνιστᾶ δὲ καὶ τὸ καίριο ὑπόβαθρο γιὰ τοὺς βασικότερους ἐπιστημονικοὺς κλάδους, θέτοντας τὶς ἐννοιολογικὲς καὶ γνωσιολογικὲς βάσεις γιὰ τὴν ἀνάπτυξη καὶ διεύρυνσή τους.

Μὲ αὐτὰ τὰ δεδομένα τὸ ἐρώτημα «Πρὸς τί ἡ κλασικὴ παιδεία;», ποῦ εἶναι καὶ ὁ τίτλος τοῦ βιβλίου τοῦ **Καθηγητοῦ Μαθηματικῶν στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Ρώμης Lucio Russo** (μετάφρ. **Κούλα Καφετζῆ**, ἐκδ. **Δίαυλος**, Ἀθήνα 2019), μπορεῖ νὰ ἀπαντηθεῖ σὲ σχέση μὲ τὸ εὐρὺ φάσμα τῶν ἐπιρροῶν ποῦ ἡ κλασικὴ παιδεία ἄσκησε στὸ πέρασμα τοῦ χρόνου σὲ πλεῖστες ὅσες πλευρὲς τοῦ ἐπιστητοῦ.

Μάλιστα, στην προκειμένη περίπτωση ό συγγραφέας χρησιμοποιοεί πολυποίκιλα παραδείγματα, που άφορούν τόσο τις άνθρωπιστικές, όσο και τις φυσικές έπιστήμες, θέλοντας να καταδείξει και τον ένοποιητικό ρόλο της κλασικής παιδείας στη διαμόρφωση σύνολης της ευρωπαϊκής κουλτούρας, της οποίας οί καταβολές άνάγονται σαφέστατα στον κλασικό πολιτισμό.

Η καιρία άπάντηση στο τεθέν έρώτημα για την άξια της κλασικής παιδείας συνοψίζεται περιήπου στα έξής:

• **«Όλοι οί τομείς του ευρωπαϊκού πολιτισμού, άπό την έπιστήμη ως τη λογοτεχνία, άπό τη μουσική ως τις εικαστικές τέχνες, άπό την πολιτική σκέψη ως τη φιλοσοφία, έχουν τις ρίζες τους στην έλληνική άρχαιότητα, τότε που **ό πολιτισμός ήταν ουσιαστικά ένοποιημένος**: οί διάφοροι τομείς **άλληλοσυνδέονταν με χίλιους δεσμούς...** Να γιατί οί κλασικές σπουδές άποτέλεσαν τον άκρογωνιαίο λίθο της άνώτερης εκπαίδευσης για τόσο μεγάλο χρονικό διάστημα προσφέροντας **μία κοινή βάση**, ή έλλειψη της οποίας είναι σήμερα αισθητή»** (σελ. 237).

Δυστυχώς όμως δέν μπορεί να μην άναγνωρίσει κανείς τη διάχυτη υποβάθμιση των σπουδών αυτών στη σημερινή έποχή, καθώς το ένδιαφέρον, των νεωτέρων κυρίως, μονοπωλούν οί τεχνικές-θετικές έπιστήμες και γενικώς ή τεχνολογική εξέλιξη. **Δ**ιότι, ένω μέχρι και τον προηγούμενο αιώνα ή κλασική παιδεία, θεωρούμενη ως αυταξία, δέν άπουσίαζε άπό το curriculum των σπουδών στα εκπαιδευτικά συστήματα των περισσότερων προηγμένων χωρών (κατά βάσιν της ευρωπαϊκής και της άμερικανικής ήπειρου), όμως σήμερα ή παρουσία τους φθίνει και ή άξια τους έχει παραγκωνιστεί.

Σε αυτά τα άποτελέσματα δέν είναι άμοιρη ευθυνών και ή σύγχρονη πολιτική κατάσταση, διότι ή πολιτική νοηματοδοτεί τη ζωή πολλών ανθρώπων, παρέχοντάς τους τα έρμηνευτικά σχήματα για να κατανοούν τον κόσμο και να ίεραρχούν τις προτεραιότητές τους. **Έ**τσι για μέν τα καπιταλιστικά δυτικά συστήματα οί κλασικές σπουδές μπορεί να λειτουργούν επιβραδυντικά ως προς τη ραγδαία οικονομική άνάπτυξη που αυτά έπαγγέλονται, για δέ τα άριστερης ιδεολογίας πολιτικά συστήματα ή κλασική παιδεία συνιστά έν πολλοίς μία έλιτίστικη κατάσταση, προνόμιο σχεδόν των «άνωτέρων» οικονομικά και κοινωνικά τάξεων, που έχουν την πολυτέλεια και τον χρόνο να ασχολούνται μαζί τους.

Μία συναφής προσέγγιση τοῦ ἐν λόγῳ συγγραφέα διατυπώνεται μὲ τὰ ἐξῆς λόγια:

• **«Πολλοὶ πολιτικοί, βέβαιοι γιὰ τὸν προοδευτισμὸ τους, θεωρώντας τὸν παραδοσιακὸ πολιτιστικὸ ἄξονα προνόμιο τῶν ἀνωτέρων κοινωνικῶν στρωμάτων, τὸ ἔβαλαν σκοπὸ ὄχι μόνον νὰ μὴν ἐπιτρέψουν στὰ λαϊκὰ στρώματα τὴν πρόσβαση στὴ μόρφωση ὑψηλότερου ἐπιπέδου..., ἀλλὰ καὶ νὰ ἐξαλείψουν αὐτὸ τὸ ἐπίπεδο ἀπὸ τὸ δημόσιο σχολεῖο. Τὸ ἀνώτερο ἐπίπεδο μόρφωσης, ἀπαιτητὸ ἀπὸ ἐλάχιστο ἀριθμὸ ἐργαζομένων, μεταφέρθηκε πρῶτα στὸ πανεπιστήμιο καὶ μετὰ στὶς διδασκαλικὰ διατριβές, ποὺ ἐπικεντρώνονταν σὲ μεμονωμένες εἰδικότητες, χωρὶς πλέον τὰ θεμέλια μιᾶς σοβαρῆς γενικῆς παιδείας»** (σελ. 133).

Ἐμμεσα λοιπὸν προκύπτει συμπέρασμα-πρόταση, ὅτι ἡ **γενικὴ παιδεία** καλὸ εἶναι νὰ ἐνισχυθεῖ ἤδη ἀπὸ τὶς κατώτερες βαθμίδες τῆς ἐκπαίδευσης καὶ ἀνεξαρτήτως τῶν ἐξειδικευμένων ἐπιλογῶν (πανεπιστημιακοῦ καὶ μετέπειτα ἐπαγγελματικοῦ χαρακτήρα) τῶν νέων, ἢ κλασικὴ ἐκπαίδευση νὰ συνυπάρχει σὲ κάποιον βαθμὸ –στὰ προγράμματα ὅλων τῶν σπουδῶν ὅλων τῶν βαθμίδων–, ἀναμορφωμένη καὶ ἐπαναπροσδιοριζόμενη ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενό της. **Διότι** αὐτὴ μπορεῖ νὰ παράσχει τὴν καλλιέργεια στὸν ἐπιστήμονα –ὅποιος κι ἂν εἶναι ὁ ἐπιστημονικὸς προσανατολισμὸς ἢ ὁ βαθμὸς ἐξειδίκευσής του–, προκειμένου νὰ ἐμφορεῖται **ἀπὸ ἓνα εὐρύτερο ἀνθρωπιστικὸ πνεῦμα**, τὸ ὁποῖο εἶναι τόσο ἀπαραίτητο γιὰ τὴ νοηματοδότηση τῆς ζωῆς στὶς σύγχρονες κοινωνίες.

* * *

Περιεχόμενα

Πρόλογος στὴν ἑλληνικὴ ἔκδοση.

Πρόλογος.

Ὁ κλασικὸς πολιτισμὸς στὸ παρελθόν μας

Τὸ ἄγαλμα τῆς Ἐλευθερίας.

Ἡ περίπτωση τῆς Αστρονομίας.

Ἡ πολιτικὴ σκέψη.

Τὸ δίκαιο.

Ἀρχαία φιλοσοφία καὶ σύγχρονη σκέψη.

Σπουδὴ πάνω στὴ γλῶσσα.

Τὸ χρέος τῶν εὐρωπαϊκῶν λεξικῶν πρὸς τὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα.

Μνεία στήν τέχνη, τή μουσική καί τή λογοτεχνία.

Ἡ μακραίωνη ἐπιρροή ἑνὸς ἑλληνιστικοῦ ἔργου.

Μιά σύνοψη.

Τὸ παραστράτημα τοῦ τελευταίου αἰώνα

Ἡ κρίση τοῦ γενικοῦ πολιτισμοῦ.

Ἡ ἔννοια τοῦ «Πολιτισμοῦ».

Ἡ ἐπιστήμη.

Ἡ ἱστορία μερικῶν ἐπιστημονικῶν ὄρων.

Ανάκτηση καὶ ἐγκατάλειψη τοῦ Εὐκλείδη.

Φυσικὴ καὶ Μαθηματικά.

Γλωσσολογία, ρητορικὴ καὶ λογικὴ.

Νομικὸς πολιτισμὸς.

Ἡ ἱστορία.

Ἐπίλογος.

Εὐρετήριο ὀνομάτων.

(*) Ἐφημερ. «Χριστιανική», 28.11.2019, σελ. 11. Τῆς Ἑλενας Χατζόγλου.

• Ἐπιμέλ. ἡμετ.